

DIŞ TİCARET POLİTİKASININ ARAÇLARI

DIŞ TİCARET POLİTİKASININ AMAÇ VE ARAÇLARI

DIŞ TİCARET POLİTİKASININ ARAÇLARI

İktisat politikasında olduđu gibi dıŐ ticaret politikasında da hűkűmetler deđiŐik araçlar kullanarak uluslararası ticaret ve faktűr hareketlerinin yűnűne, bileŐimine ve içeriđine műdahale etmektedirler. Kullanılan koruma űnlemleri iki baŐlık altında incelenmektedir. Bunlardan;

- birincisi **gűmrűk tarifeleri**,
- ikincisi de **tarife dışı alınan (non-tariff barriers) tedbirlerdir**. Tarife dışı araçlar olarak;
  - miktar kısıtlamaları,
  - tarife benzeri faktűrler,
  - gűrűnmez engeller,
  - gűnűllű ihracat kısıtlamaları vb. sayılabilir.

DIŞ TİCARET POLİTİKASININ AMAÇ VE ARAÇLARI

3

Gümrük tarifeleri : Dış ticaret politikasının en eski ve en yaygın araçlarından birisi gümrük vergileridir. Dış ticarete konu olan malların üzerine konan ve bu malları ülkeye giriş ve çıkıŐlarında alınan vergilerdir. Dış ticarete konu olan mallar iki türdür. Bunlar, **“ithal edilen mallar”** ve **“ihraç edilen mallar”** dır. Yaygın olarak kullanılan vergi türü, ithalat üzerine konan tarifelerdir. İhracat tarifeleri nadir olarak kullanılmakta ve ithal tarifelerinin aksine, ulusal sanayiye korumaktan çok bir vergi hasılatı elde etmek amacıyla uygulanmaktadır.

Tarife: Çeşitli ithal edilen mallara uygulanacak vergi oranlarını gösteren listeleri ifade eder.

Tarife Cetveli: 474 sayılı kanuna dayanılarak çıkartılmıŐ bulunan eŐyaların gümrük tarifelerini gösterir cetvel.

DIŞ TİCARET POLİTİKASININ AMAÇ VE ARAÇLARI

Tarife Kontenjanı: Üçüncü bir ülke tarafından Türkiye'den ithal edilen mal (emtia) ya da mal grubunun gümrük vergisi oranlarında belirli bir miktar veya değer için indirim yapılması ya da muafiyet sağlanması veya Türkiye'nin bir mal veya mal grubunun ihracatında belirli bir oranda belirli bir miktar veya değer için indirim yapılması veya muafiyet sağlanmasıdır.

Tarifeler konusunda bağımsız hareket etmek ulusal egemenliğin doğal bir sonucu olarak kabul edilir. Böylece, ülkenin tek taraflı olarak koyduğu tarifelere “**otonom tarife**” denilir. Ancak tarifelerin indirilmesi yönünde uluslararası işbirliğinin arttığı günümüzde, ülkeler ikili ve çok yanlı anlaşmalarla da tarife oranlarını belirlemiş olabilirler. Bu tür tarifelere “**sözleşmeli tarife (akdi tarife)**” denmektedir.

DIŞ TİCARET POLİTİKASININ AMAÇ VE ARAÇLARI

Gümrük vergilerinin uygulanmasındaki en yaygın iki amaç, **devlet hazinesine gelir sağlamak ve yerli sanayiye dış rekabetten korumaktır.**

Gelir sağlama amacına yönelik olan tarifeler genellikle halkın yaygın olarak kullandığı mallar üzerine konur. Ancak, talebi esnek mallara uygulanan yüksek gümrükler, tüketimin kısılmasına yol açarak vergi gelirlerini önemli ölçüde düşürebilir. Bu nedenle, mali amaçlı vergilerde talep esnekliği gözden uzak tutulmamalı ve vergi oranı, toplam vergi gelirlerini maksimum yapacak düzeyde belirlenmelidir.

Gümrük tarifeleri, ithal malların yurt içi fiyatını yükselterek bu malların benzerlerini üreten yerli üreticileri dış rekabetten koruyucu etki doğurur. Bu görevi yerine getirebilmek için vergi oranları yeteri kadar yüksek olmalıdır.

Gümrük tarifeleri ithalatı kısıtıldığı ölçüde ödemeler dengesi açığını kapayıcı etki yapar. Bazı ülkelerde bu amaçla da tarife koymak yoluna gidilebilir.

DIŞ TİCARET POLİTİKASININ AMAÇ VE ARAÇLARI

6

Gümrük Tarife Türleri: Gümrük vergileri temelde **advalorem** ve **spesifik vergiler** olmak üzere ikiye ayrılır.

Advalorem vergiler: ithal edilen malın değeri üzerinden yüzde olarak alınır. İthal edilen otomobilin CIF değeri üzerinden %50 oranında vergi alınması gibi...

Spesifik vergiler: İthal edilen malın fiziki birimleri başına sabit miktarlarda tahsil edilir. Eğer ithal edilen otomobil başına 5,000 TL bir vergi alınırsa bu **spesifik vergidir**.

Karma gümrük vergileri daha çok hammaddesi gümrük vergisine tabi olan mallara uygulanır. Bu durumda verginin spesifik kısmı hammadde üzerine konulan gümrük vergisine eşittir. Spesifik vergi burada telafi edici durumdadır. Hammadde sanayine vergi ile getirilen korumayı dengeler. Advalorem vergi ise tamamlanmış malları üreten sanayi dalına koruma sağlar.

Yurt içi üretime hiçbir katkı sağlamayan ve dolayısıyla da sadece hükümetin belirli bir hasılatı elde etmesine yol açan vergiye de **hasılat vergisi** denir.

DIŞ TİCARET POLİTİKASININ AMAÇ VE ARAÇLARI

7

Bir malın ithalinde yerli ve yabancı üreticilerinin maliyet farkına eşit ya da daha yüksek oranda vergi alınması, ithalatı tamamen önlemektir. Bu gibi yüksek oranlı vergilere **yasaklayıcı (prohibitive) vergiler** denilmektedir. Eksik istihdamın yaşandığı, işsizlik oranlarının yüksek olduğu ülkelerde istihdam düzeyini yükseltmek için gümrük vergileri araç olarak kullanılmaktadır.

Gümrük Tarifelerinin Ekonomik Etkileri:

- **Koruma (Üretim) Etkisi:** Gümrük vergilerinin iç fiyatları artırması, yurt içi üreticileri yurt dışı piyasanın rekabetinden koruyarak üretimin artmasına yol açar. Tarifelerin koruyuculuğu altında malın yurt içi üretimini artırmak kaynakların israfına yol açabilir. Fakat tarife ile ülke içi fiyatlar yükseleceğinden sanayi dalı veya sektör kısa dönemde kârlı çıkabilir. Uzun dönemde ise, etken olmayan sanayi dallarında kullanılan kaynaklar daha verimli dallara kayabilir.

DIŞ TİCARET POLİTİKASININ AMAÇ VE ARAÇLARI

- **Gelir Etkisi:** Gümrük tarifeleri, ithalat hacmini sıfıra indirecek kadar yüksek olmadıkları sürece, hazineye önemli bir gelir sağlarlar. Toplam vergi geliri, ithal edilen miktar ile birim başına verginin çarpılması sonucu bulunur. Burada gümrük tarifelerinin önemli bir amacının bütçe gelirlerinin artırılması olduğunu söylemek mümkündür.
- **Yeniden Dağıtım (bölüşüm) Etkisi:** Gümrük vergileri ekonomide gelirin yeniden dağılımına yol açar. Buna **yeniden dağıtım etkisi** denir. Tam rekabet şartları altında üretim yapan firma ancak kendisini o sektörde tutmaya yetecek kadar normal kâr eder. Denge ise, o sektörde verimliliği en düşük olan firma uçta olan firmadır. Bu firmanın üretim maliyetlerinin altında çalışan firmalar normalüstü kâr, diğer deyişle “**üretici rantı**” elde ederler. Bu rant, tüketicilerden üreticilere yapmış olduğu bir gelir aktarması olarak değerlendirilir. Bu olgu “**bölüşüm etkisi**” olarak da bilinmektedir.
- **Dış Ödemeler Bilançosu Etkisi:** Yüksek gümrük vergileri dolayısıyla ithalatın azalması, ülkeden ithalat nedeniyle çıkan dövizin azalmasına neden olurken, **dış ödemeler bilançosunu** dengelemeye yardımcı olmaktadır. Ancak, ticaret ortağı durumundaki ülkelerin buna karşı misillemede bulunmaları, ilk tarife koyan ülkenin sağlayacağı yararları engeller.

DIŞ TİCARET POLİTİKASININ AMAÇ VE ARAÇLARI

Tarife Dışı Engeller (Non-tariff barriers) : Tarife dışı araçların çoğu ithalatın kısıtlanmasına yöneliktir. Fakat bir kısmı da ihracatın özendirilmesi ve hatta caydırılması amacıyla konulmuş olabilir. Gümrük tarifelerinin dıŐında uluslararası mal ve hizmet akımlarını serbest ticaret koşulları altındaki normal gelişme seyrinden saptıran her türlü araç ve politikalar olarak tanımlanır.

Tarife dışı kısıtlamaların tercih edilme sebepleri;

- 2.Dünya savaŐı sonrasında GATT'ın yürürlüğe girmesi ile birlikte gümrük vergilerinin eski önemlerini kaybetmesi. Görüşmelerde ortalama gümrük vergileri %40'lardan %7'lere kadar düşmüŐtür.
- Gümrük tariflerine ilişkin kararlar, yurt içinde ve uluslararası seviyede çok zor alınabilmektedir.
- Tarifeler genellikle bir tek oran şeklinde belirlendiklerinden tüm ülkelere karşı aynı derecede bir engel oluştururlar. Tarife dışı kısıtlamaların bir kısmı ise ülkelere göre farklı uygulanmaktadır.

DIŞ TİCARET POLİTİKASININ AMAÇ VE ARAÇLARI

Miktar Kısıtlamaları (Kotalar) : Hükümetlerin ithal edilecek mal hacmi üzerine fiziki miktar veya değer olarak koyduğu sınırlamalara **kota (quota)** denir. Kotalar belirli sürelerle göre düzenlenir. Kota sisteminin uygulanmasının temel nedeni, ülkenin ihracatına nazaran ithalatının çok fazla olması ve ithalatı ayırt edici bir kontrol sistemi uygulayacak dengenin sağlanmak istenmesidir.

Dış Müsteşarlığına göre **kota**, ithalatta miktar ve/veya değer kısıtlaması uygulanması halinde, bir takvim yılında veya belirli bir dönem itibariyle yapılmasına izin verilen ithalatın **miktar** ve/veya **değerini** ifade eder.

İthal kotaları, yurtiçi sanayi ve tarım kesimini korumak ve ödemeler bilançosu açıklarını önlemek gibi nedenlerle kullanılabilir ve kotalar gümrük tarifelerine göre daha etkili olmaktadır.

DIŞ TİCARET POLİTİKASININ AMAÇ VE ARAÇLARI

Bir kısım kotalar mal hacmini belirlemekle yetinmekte, ayrıca ithalatın hangi ÷lkelerden ve kimler tarafından yapılacağı konusunda bir ayırım bulunmamaktadır. Bu tür kotalara **global kotalar** denir. Buna karşılık, **“seçici”**, **“ayırımıcı”** **“tahsisli” kotalar** da toplam hacim sınırı yanında ÷lke ayırımı da yapılır. . Örneğ Türkiye 2015 yılında Almanya’dan 1500 adet otobüs motoru ithal etmeyi planlıyor ise bu **seçici (ayırımıcıtahsisli) kotadır.**

Diğeri bir kota şekli de **“tarife kota”** larıdır. Tarife kotalarında ithal olunacak malın miktar ve değeri üzerine limit konur ve bu sınır içindeki ithalata düşük tarife uygulanır. Sınır aşıldığında ithalat yüksek olan tarifeden yapılır.

DIŞ TİCARET POLİTİKASININ AMAÇ VE ARAÇLARI

Kota dağıtım Yöntemleri

- i. **Geleneksel Ticaret Akışı Yöntemi:** Bu yöntemle göre kota tahsis yapılmaması durumunda , kotanın bir bölümü geleneksel ithalatçılar için, kalan kısmı ise diğer ithalatçılara ayrılır. Toplam başvuru ile talep edilen miktar ve/veya değer, geleneksel ithalatçılar için ayrılan paya eşit veya daha az ise talepler tam olarak karşılanır.
- ii. **Başvuru Sırasına Göre Eşit Oranda Kota Tahsis Yöntemi:** Toplam kota miktarı ve/veya değerini veya bir kısmını, ürünün yapısını ve ekonomik miktarını dikkate alarak belirleyeceği eşit oranda başvuru sahiplerine , başvuru sırası dikkate alınarak dağıtılır.
- iii. **Talep Edilen Miktar ve/veya Değerle Orantılı Olarak Kota Tahsis Yöntemi:** Talep edilen miktar ve/veya değer mevcut kota miktar ve/veya değerini aşması durumunda başvurular, talep edilen miktar ve/veya değerler ile orantılı olarak dağıtılır.

DIŞ TİCARET POLİTİKASININ AMAÇ VE ARAÇLARI

Kota Dağıtım Yöntemleri

- iv. **Müsteşarlık Tarafından Belirlenecek Yöntem:** Müsteşarlık (İthalat Genel Müdürlüğü) , gerekli gördüğü hallerde ürünün yapısını ve ekonomik miktarını ayrıca belirlenen kota miktarını ve/veya değerini dikkate alarak, farklı bir kota dağıtım yöntemi belirleyebilir.
- v. **İthalat Kotaları :** Hükümetler tarife sisteminde olduğu gibi ithal edilen bir mala gümrük vergisi koymak yerine, doğrudan ithalat hacmini fiziki miktar veya değer olarak sınırlandırabilir. Kotalar ithalatı kısıtları ölçüde, yerli sanayiye dış rekabetten korur ve ödemeler bilançosunda düzeltici etki doğurur.

Kotalar tarifelere göre çok daha kesin ve katı koruma sağlamaktadırlar. Tarifeler piyasa mekanizmasına müdahale sayılırken, kotalar piyasa mekanizmasının işleyişinin yerine hükümet yetkililerinin kararlarının geçmesi demektir. Çünkü tarife uygulamasında yüksek tarifelerden de olsa ticaret mümkündür. Tarife uygulamasında ihracatçı bir ülkenin koyduğu gümrük duvarını sattığı malın fiyatını düşürerek aşabilir.

DIŞ TİCARET POLİTİKASININ AMAÇ VE ARAÇLARI

İthalat Yasaklamaları : Kota uygulamasında belirli bir miktar ithalata izin verildiği halde, ithalatın yasaklanması durumunda söz konusu malın ÷lkeye girmesi tamamıyla önlendiği için bu politikanın sektörel ve bölüşüm üzerindeki etkileri daha belirgin olur. Özellikle, döviz dar boğazına giren ÷lkeler başta lüks tüketim malları olmak üzere bir çok malın ÷lkeye girişini yasaklamaktadır. Ekonomik amaçlı bu engellemeler yanı sıra, politik, ahlaki ve sağlık nedeniyle de ithalat yasaklamalarına başvurulabilir.

İthal yasakları durumunda koruyucu, tüketimi kısıcı ve gelir dağılımı etkileri çok daha şiddetli olmaktadır. İthalat sıfıra indiğinden hükümet, yasaklama koyduğu bir maldan gümrük geliri de sağlayamaz. Doğal olarak, yanlış bir endüstrinin yasaklamalarla korunması durumunda ortaya çıkacak kaynak israfı da o ölçüde büyük olur.

İthalat kotaları ve yasaklamalar aşırı korunma duvarları oluşturarak ulusal ekonomiyi dış dünyadan soyutlarlar. Böylece iç fiyatların dünya fiyatları ile bağlantısı kalmaz, kaynak dağılımında etkinlik bozulur ve ihracat geriler.

DIŞ TİCARET POLİTİKASININ AMAÇ VE ARAÇLARI

Döviz Kontrolü (Kambiyo Yönetimi ve Denetimi) : Miktar kısıtlamalarının diğer bir aracı da döviz kontrolü veya kambiyo yönetimidir (**exchange control**). Bu sistem genellikle, ithalat kotaları ile birlikte uygulanır. Kotalar mal akımlarını, döviz kontrolü ise, döviz işlemlerini sınırlandırır.

Kambiyo Denetimi, zayıf paralı ülkelerin serbest döviz rejimini bırakarak döviz alım ve satımını devlet eliyle yapmaları demektir. Hükümetler, döviz alım satım işlemlerini yürütmek üzere genellikle merkez bankasını görevlendirirler. Merkez bankasından döviz satın alabilmek için önce yetkili makamlardan, bu ödeme türü ve miktarı konusunda bir izin (lisans) almak gerekir. Döviz kontrolleri genellikle **sabit kur** sisteminde uygulanır ve sabit kurları hükümetler belirler.

Kambiyo denetimi, hükümete eldeki kıt döviz kaynaklarının dağıtımında, sermaye malları ve donatımı gibi kalkınmayla doğrudan ilişkili alanlara veya gıda maddeleri ve ilaç gibi temel tüketim maddelerine öncelik verme olanağı sağlar.

DIŞ TİCARET POLİTİKASININ AMAÇ VE ARAÇLARI

Kambiyo denetimi uygulayan ÷lkelerde ulusal paranın resmi değeri yapay olarak yüksek tutulmakta, resmi işlemlerde devletin koyduğu “**narh**” uygulanmaktadır. Böylelikle, paranın resmi değeri ile gerçek satın alma gücü arasında fark olduğu gör÷lmektedir. Bu bağlamda döviz gereksinimi olanlar, her türlü olanakları zorlayarak , yasal engelleri aşırp ihtiyaçlarını serbest piyasadan karşılama yoluna giderler. Bu durum dışarıya döviz kaçırılmasına ve **karaborsanın** türemesine sebep olur.

Döviz kontrolü, yoğun şekliyle az gelişmiş ÷lkeler arasında yaygın olarak kullanılır. Bunun önemli nedenlerinden birisi, ithalatı kısıtlayarak dış ödeme açıklarını önlemek için bir araç olarak gör÷lmesidir. Diğer bir neden ithalat hacminin mutlak olarak kısıtlanması ve mevcut döviz rezervlerinin çeşitli ödeme ihtiyaçları arasında belirli bir öncelik sırasına göre dağıtılmasıdır. Üçüncü bir denem de döviz kontrolünün ÷lkeden sermaye ihracını doğrudan önleyen bir araç olmasıdır. Bir ÷lkeden sermaye çıkışı, ödemeler dengesini olumsuz etkiler.

DIŞ TİCARET POLİTİKASININ AMAÇ VE ARAÇLARI

Tarife Benzeri Faktörler

Gümrük tarifeleri gibi ithalatı pahalılaştırıp yerli üretimin karlılığını artıran, yani fiyat mekanizması yoluyla serbest ticarete müdahale niteliğinde olan önlemlerden oluşmaktadır.

- a. **İthalat Teminatları:** İthalat yapmak isteyenlerin yapacağı ithalatın bedelinin belli bir oranı kadar Merkez Bankasına teminat yatırması esasına dayanmaktadır. Bu teminatlar ithalatın gerçekleşmesi ile çözülerek geri ödenmektedir. Faiz getirisi olmadan Merkez Bankasında atıl tutulan bu fonlar, ithalatçı firma için likidite sorunu oluşturmakta ve bu durumun doğal sonucu olarak, **ithalat teminatları** ithalatı kısıtlayıcı bir etki doğurmaktadır.

DIŞ TİCARET POLİTİKASININ AMAÇ VE ARAÇLARI

18

- b. **Fark Giderici Vergiler :** Fark giderici vergiler ithalata rakip sanayileri korumak için başvurulanan bir yoldur. Hükümetler, korumak istedikleri sektörlerdeki üreticiler için belirlediği yüksek bir iç fiyat söz konusu olup, bu fiyat minimum ithal fiyatını oluşturmaktadır. Bu nedenle hükümetler fark giderici vergi uygulamalarından yararlanmakta, diğer bir ifade ile ilgili malların ithalinden yurt içinde belirlenen destekleme fiyatı ile düşük ithal fiyatı arasındaki fark kadar vergi alınmaktadır. Fark giderici vergilere tipik bir örnek olarak AB'nin Ortak Tarım Politikası benimsemesi sonucu **ithalatta fark giderici vergilere** başvurulmaktadır.
- c. **Anti-Damping Vergisi : Damping (Dumping),** bir ülkedeki büyük ölçekli firmaların ürettikleri malları dış piyasada iç piyasanın fiyatlarının altında satmasıdır. Damping olarak tanımlanan fiyat farklılaştırılması, ihracatçının kendi iç pazarında sağladığı belli bir Pazar hakimiyeti sonucunda karşılaştırmalı üstünlüğü bulunmadan ihraç ettiği ürünün dış pazardaki talep esnekliğinin büyüklüğünden de faydalanarak, daha düşük fiyatla satması sonucu ortaya çıkmaktadır.

DIŞ TİCARET POLİTİKASININ AMAÇ VE ARAÇLARI

Damping Türleri

- **Arada Bir Yapılan (Sporadic) Damping:** Ekonomide baş gösteren talep düşüklüğü, zevk ve tercihlerin değişmesi ve benzeri geçici nedenlere bağlı olarak, iç satışların yavaşlaması sonucu stokların aşırı bir şekilde artması halinde üreticiler, bu stok fazlalarını sadece değişken giderlerini karşılayacak bir fiyattan dış piyasalarda satmak isteyebilirler. Bunun sonucunda arada bir yapılan (sporadic) damping ortaya çıkmaktadır.
- **Yıkıcı (Predatory) Damping:** Büyük ve güçlü konumda olan firmaların dış piyasadaki rakiplerini ortadan kaldırmak için fiyatlarını onların dayanamayacağı kadar düşük düzeylere indirmekte, bunun sonucunda, rakipler endüstriden çıktıktan sonra düşük fiyatla satış dönemlerindeki kayıpların telafisine yönelik olarak monopol davranışı ile fiyatlarını aşırı şekilde yüksek belirleyebilmektedirler.

DIŞ TİCARET POLİTİKASININ AMAÇ VE ARAÇLARI

Damping Türleri

- **Sürekli (Persistent) Damping:** Firmalar mallarını dış piyasalarda sürekli olarak iç piyasadandan daha düşük fiyatlarla satabilmektedirler. Sürekli (persistent) damping , monopol davranışın kar maksimizasyonu amacı doğrultusunda yapılmaktadır. Bu tür damping yapan firmalar, ölçek ekonomilerinden yararlanarak üretim hacimlerini genişletmek düşüncesine sahiptirler. Bu bağlamda sabit giderleri iç satışlarla karşılayarak , dışarıda marjinal maliyete eş veya bunun üzerinde bir fiyat elde ettikleri sürece satışlarını sürdürmektedirler.

Dampinge veya sübvansiyona konu olan ithalat, piyasa ekonomisi uygulayan ve dış ticaretini büyük ölçüde serbestleştiren ülkelerin eyerli sanayileri üzerinde olumsuz etkiler yaratarak zarara sebep olmaktadırlar. Bu nedenle, haksız rekabetler mücadele etmek için hukuki düzenlemelere başvurulmakta, damping uygulaması ile gerçekleştirilen fiyat indirimine denk bir “**anti-damping vergisi**” konulmaktadır.

DIŞ TİCARET POLİTİKASININ AMAÇ VE ARAÇLARI

- d. **Çoklu Kur Sistemleri:** Bir ÷lke siyasal iktidarının farklı mal ve hizmetlerden oluşan dış ticaret işlemleri için farklı döviz kurları belirlemesidir. Bunun en tipik örneği, hemen her bir işlem grubuna farklı bir döviz kurunun uygulanmasıdır. Örneğin tarım ürünlerine, sanayi mamullerine, turizm gelirlerine, işçi dövizlerine farklı kurlar uygulanabilmektedir. Bu uygulama ile bazı mallara yüksek kur uygulanarak bu malların ithalatı engellenmektedir.
- e. **İthal İkamesi Endüstrilere Verilen Sübvansiyonlar :** Bu yöntemle, ulusal sanayi dış rekabetten korunmaya çalışılır. **Sübvansiyonlar**, devletin kişi veya kurumlara para, mal ve hizmet şeklinde yaptığı karşılıksız yardımları ifade etmektedir. Gümrük tarifelerinden ve fark giderici vergilerden farklı olarak sübvansiyonlarla korunan bir mal, yurt içinde serbest dünya fiyatından satılmakta, siyasal iktidar, serbest dünya fiyatı ile bunun üzerindeki koruma fiyatı arasındaki fark kadar Hazine'den ödeme yapmaktadır.

DIŞ TİCARET POLİTİKASININ AMAÇ VE ARAÇLARI

22

- f. **İhracat Sbvansiyonu:** Dış ticaret politikaları sadece dış ticareti kısıtlayıcı biçimde uygulanmazlar; tam tersine dış ticaret hacmini, ülke iktisadının yararına olmak koŐuluyla geniŐletici olarak da uygulanırlar. İhracatı zendirme önlemleri bir tür sübvansiyon Şeklinde ele alınabilir. İhracat sübvansiyonları, tarifelerin ithalata rakip malların üretimini artırdığı gibi ihraç mallarının üretimini özendirir. İhracat sübvansiyonları, aynı zamanda, ithalatçı ülke üzerindeki etkileri bakımından bir **damping** niteliğindedir.
- g. **Yurtiçi Katkı Zorunluluğu :**Yurtiçi katkı zorunluluğu uygulamasına göre, malların ülkede üretilmiŐ sayılabilmeleri için katkı payının belli bir sınırın altına düŐmemesi ya da diğer ifade ile yabancı girdi oranının bu sınırı üzerine çıkmaması gerekmektedir. Gelişmekte olan ülkelerde dolaysız sermaye yatırımlarında görülen bu uygulama ile ülkeler yabancı sermaye kuruluŐlarının genellikle belli oranda yerli girdi kullanmalarını zorunlu tutarak yabancı sermayenin ulusal ekonomiye olan katkısını daha da artırmak istemektedirler.

DIŞ TİCARET POLİTİKASININ AMAÇ VE ARAÇLARI

- h. **Görünmez Engeller (invisible barriers)** : Bu önlemler devletin halk sağlığı, çevre korunması veya kamu güvenliği gibi nedenlerle çıkartmış olduğu, yönetsel, teknik düzenlemeleri ve standartları içermektedir. Her ne kadar konuluő amaçları farklı olsa da dış ticareti sınırladıkları ölçüde bir tür **gizli dış ticaret engeli** niteliği taşımaktadırlar. Kimi zaman bu tür görünmez engeller yerli üreticileri dış rekabete karşı koruyan bir mekanizma oluşturmaktadır.
- i. **Gönüllü İhracat Kısıtlamaları (Voluntary export restrictions)**: Bir malın ihracatçısı ile ithalatçısının iki yanlı görüşmeler sonucunda ihracatın belirli bir kota ile sınırlandırılmasına dayanan bir dış ticaret politikası aracıdır. İthalat kotalarından farklıları, ithalatçı ve ihracatçı ülkeler arasında bir anlaşmaya dayanması ve karşı tarafın üzerine konulmuş olmalarıdır. Bunlara aynı zamanda **“ihracat kotaları”** da denilmektedir. Bu tip sınırlamalar, özellikle gelişmekte olan ülkelerin gelişmiş ülkelere ihraç ettikleri bazı emek yoğun sanayi malları üzerine konulmaktadır. Bunların başında tekstil, gıda sanayi, ayakkabı ve hazır giyim gelmektedir. Burada ithalatçı durumundaki sanayileşmiş ülkelerin bir tür siyasi ve ekonomik baskısı vardır.

DIŞ TİCARET POLİTİKASININ AMAÇ VE ARAÇLARI

İhracatın Özendirilmesi

İhracatın özendirilmesi devletin bir dış ticaret politikası aracı olarak, kısa dönemde ihracatın ve döviz gelirlerinin artırılmasını uzun dönemde ise, ülke kaynaklarının ihracat endüstrisine kaydırılmasını sağlamak amacıyla dış ticarete müdahaledir. Düzenli ve sürekli bir ihracat artışının sağlanabilmesi için yatırım ve üretimi özendirici önlemlere öncelik verilmesi gerekmektedir.

İhracatçıları özendirebilmek için ;

- Prim verilmesi,
- Döviz tahsis edilmesi,
- Çoklu Kur uygulamaları,
- Vergi İadesi,
- Vergi Muafiyeti, Vergi indirimi tanınması,
- Düşük Faizli Kredi olanaklarından yararlandırılmak gibi bazı teşvikler uygulanabilir.

DIŞ TİCARET POLİTİKASININ AMAÇ VE ARAÇLARI

25

İhracatın Özendirilmesi

İhracat sübvansiyonları, ithalatçı ülke üzerindeki etkileri bakımından bir damping niteliğindedir. O bakımdan dünya kamuoyu sübvansiyonlu ihracata karşı çok duyarlıdır. Kotalar gibi sanayi ürünleri üzerindeki ihracat sübvansiyonları da GATT tarafından yasaklanmıştır.

İhracatın özendirilmesi, günümüzde gelişmiş , az gelişmiş olsunlar tüm ülkelerin yoğun olarak çaba gösterdikleri bir konudur. Hemen hemen tüm ülkeler Amerika'nı Eximbank'ına benzer kuruluşları aracılığı ile dış satım kolaylıkları sağlar. Uygulamada sübvansiyonları daha çok düşük faizli kredi gibi girdi sübvansiyonu şeklinde olduğu görülmektedir.

İhracatı özendirme yoluyla dışa açılma, sürdürülebilir bir ekonomik gelişme sağlanabilmesinin tek unsuru olmasa da ekonomik kalkınmanın gerçekleştirilmesinde önemli etkiler sağlayabilmektedir.

İhracatın belirli ülke gruplarına bağımlılıktan kurtarılması, **gerçekçi kur politikası** uygulanması, ihracat finansman olanaklarının geliştirilmesi, bürokratik engellerin azaltılması da teşvik açısından büyük önem taşımaktadır.